

Vakdoorbrekend lesgeven: één plus één is drie

ALS LEERKRACHT NEDERLANDS KOPPEL JE MAKKELIJK JE DOELEN AAN EEN GROTER GEHEEL

Interview met Lisa Verhelst - door Jofien Demey

De diversiteit in klassen neemt toe. Hoe vang je de verschillen tussen je leerlingen op? In Coovi, Hotel- & tuinbouwschool in Anderlecht, breken ze de muren tussen vakken. Wat is het effect van die sloophamer?

Fons sprak met

LISA VERHELST

geeft les in Coovi Hotel- & tuinbouwschool in Anderlecht. Met *Dagelijks leren* ondersteunt ze scholen in co-teachen en grenzeloze samenwerking. www.dagelijksleren.be

WAAROM ZIJN JULLIE MEER PROJECTMATIG BEGINNEN LESGEVEN?

Lisa Verhelst (leerkracht): “Onze school ligt in de Brusselse rand. Door de enorme diversiteit in de klas groeide vooral bij de leerkrachten van 1B de nood aan een ommezwaai in de aanpak. Na een grondig onderzoek beslisten we om in te zetten op co-teaching en vakdoorbrekend werken. Wij zien dat niet als een doel op zich, maar als een werkvorm om sterker te differentiëren en in te spelen op de motivatie en het welbevinden van onze leerlingen. En zo vergroten we ook hun eigenaarschap in het leerproces. Met gevarieerde, interactieve werkvormen en functionele, levensechte taken maken we leren actiever. Dit alles pusht ons bovendien om zelf verder te professionaliseren.”

JULLIE PROBEREN VAKDOORBREKEND TE WERKEN. WAT HOUDT DAT CONCREET IN?

Lisa Verhelst: “We doen dat op twee manieren. In de Taaltrajecten werkt een leerkracht Nederlands of PAV samen met een praktijkcollega om spreek- en schrijfvaardigheid aan te leren en te evalueren. Daarnaast richtten wij drie jaar geleden onze b-stroom in met FLEX-klassen. In het vak PAV komen de doelen van verschillende vakken sowieso geïntegreerd en functioneel aan bod. In de FLEX-klas voegen we daar ook de doelen van Frans, techniek, M.O. en P.O. aan toe.”

HOE ZIET EEN LESWEEK ERUIT BIJ JULLIE?

Lisa Verhelst: “In het begin van de week krijgen onze leerlingen een weekschema met daarin de vaste projecten en instructies. Bovendien krijgen ze een overzicht van de taken die ze die week moeten maken. Wij coachen de leerlingen om hun planning te maken, rekening houdend met gepaste leerstrategieën, hun beginsituatie en planningscapaciteiten.”
“Net zoals in de lagere school werken wij met thema’s waarin de doelen van de verschillende vakken geïntegreerd aan bod komen. In het thema “*Werk aan de winkel*” leren de leerlingen o.a. rekenen met geld (wiskunde), een plattegrond van een supermarkt analyseren (ruimtelijk

inzicht) en spreken met klanten (Nederlands én Frans). Ze maken een stoffen portefeuille (techniek) die ze bedrukken met een zelf ontworpen stempel (P.O.).”
“Thematisch werken prikkelt de creatieve geest. Als leerkracht Nederlands kan je op een heel natuurlijke manier je doelen aan een groter geheel koppelen. Bij om het even welk thema zijn de mogelijkheden eindeloos: “Halloween” (een griezelverhaal schrijven), “Beestig Leuk” (een presentatie over je lievelingsdier), “De Tijd” (een mail sturen naar jezelf in de toekomst en daarbij een les taalbeschouwing over de toekomstige tijd), “Media en Actua” (begrijpend luisteren bij een nieuwsbericht en zelf een nieuwsbericht inspreken).”

GELOOFT IEDEREEN IN DE NIEUWE AANPAK?

Lisa Verhelst: “Een goede vraag, met als doodeerlijk antwoord: nee. Dit jaar nog besliste een leerkracht om niet langer in de FLEX-klassen les te geven. Jammer, maar ik vind dat je de zorgen van elke leerkracht moet respecteren. De school heeft vier jaar geleden vrij radicaal voor deze lesorganisatie gekozen. Onze collega’s die lesgeven in de hogere jaren weten dat het op een dag aan hen is. Velen hebben het daar moeilijk mee en ik begrijp dat.”

HOE GA JE OM MET TEGENWIND?

Lisa Verhelst: “Bij dit soort projecten is het belangrijk om te vertrekken vanuit de noden van de leerlingen én van alle leerkrachten die eraan deelnemen. Momenteel groeit de FLEX-klas naar de tweede graad en zal een leerkracht instappen die heel open is over haar onzekerheden. Net daarom vind ik het belangrijk dat zij vanaf het begin betrokken is bij de ontwikkeling van het project, zodat zij duidelijk kan maken wat zij nodig heeft om de doelen van haar vak te behalen. Momenteel lukt dat goed, ik heb al veel van haar geleerd.”

“ ALLEEN GAAT HET SNELLER, SAMEN GAAT HET BETER.”

“In het team zijn er sowieso meningsverschillen. Bij de start hebben we de uiteenlopende visies op didactiek openlijk op tafel gelegd. Alleen met een open en eerlijke dialoog kan je hindernissen in een hobbelig parcours overwinnen. Drie jaar later kunnen we ons niet meer voorstellen om zonder elkaar les te geven. Wij zijn vier totaal verschillende mensen met

eigen talenten en vakgebieden, maar net dat maakt ons sterk. Onze leuze is niet voor niets: “Alleen gaat het sneller, samen gaat het beter.”

DAT JULLIE CO-TEACHEN, IS DAT NOODZAKELIJK OM ONDERWIJS VAKDOORBREKEND TE ORGANISEREN?

Lisa Verhelst: “Co-teachen houdt in dat je met twee of meer gelijkwaardige leerkrachten samenwerkt. In die zin is co-teaching onvermijdelijk. Ik denk niet dat je doelen Nederlands krachtig kan integreren in je taak geschiedenis, zonder de expertise van een leerkracht Nederlands. Zelfs als je niet samen voor de klas staat, moet je heel goede afspraken maken over de aanpak en de evaluatie met je collega.”

“Ik raad co-teaching (in de betekenis van: samen voor de klas staan) aan wanneer je de vaardigheden Nederlands in andere vakken wil ondersteunen en evalueren. Een spreekopdracht evalueer je bij voorkeur met twee. In een debat over slavernij in de les geschiedenis evalueert de collega geschiedenis de inhoud, de leerkracht Nederlands de vorm en samen houd je een oogje in het zeil over de organisatie van je les. Ik wil nooit meer terug naar de tijd waarin ik de drie dingen tegelijk moest doen.”

HET VAK NEDERLANDS ZIET MEN DIKWILS ALS ‘SERVICEVAK’, DIENSTBAAR AAN ANDERE VAKKEN. HOE ZIEN JULLIE DAT?

Lisa Verhelst: “Ik begrijp waarom men het vak zo noemt en ik zie inderdaad veel kansen om doelen van taalvaardigheid te koppelen aan de inhouden van een ander vak. Zelf ben ik taal- en letterkundige van opleiding en eigenlijk zou het me pijn doen mocht het schoolvak Nederlands helemaal ondergeschikt worden aan andere vakken. De kracht van vakdoorbrekend werken ligt er net in dat je geen van beide vakken in

“ IK WIL NOOIT MEER TERUG NAAR DE TIJD WAARIN IK DRIE DINGEN TEGELIJK MOEST DOEN”

dienst stelt van het andere, maar dat je de vakken in een taak integreert en daardoor de doelen van beide vakken efficiënter en beter bereikt. Eén plus één is drie, zoiets.”

“Een mooi voorbeeld op mijn school, zijn de *Speak*- en *Write*-projecten. Coovi is een school voor voeding. Wij verwachten dat onze bakkers, slaggers, hoteliers en tuinbouwers in spe kunnen spreken met klanten en kunnen uitleggen hoe een gerecht of werkstuk tot stand is gekomen. In *Speak* bundelen de praktijkleerkrachten de krachten met de collega’s Nederlands en PAV om spreekvaardigheden te oefenen: een wijn voorstellen, de telefoon beantwoorden aan de receptie of klanten aanspreken in een winkel. In *Write* timmeren we op dezelfde manier aan stageverslagen en GIP-presentaties. De praktijkleerkrachten ondersteunen en evalueren de inhoud, de leerkrachten Nederlands de vorm en de presentatie. Bovendien zijn wij een school in Brussel: onze bakkers moeten niet alleen in het Nederlands, maar ook in het Frans communiceren met klanten.”

“Die projecten combineren we met een groeiende aandacht voor expliciete en grondige instructie Nederlands als vak op zich. Taalbeschouwing, luisterstrategieën en kennis over de structuur van een krantenartikel blijven noodzakelijk en onderwerp je liever niet aan een ander vak.”

WELKE WINSTEN BOEK JE DOOR INTENSIEVERE SAMENWERKING?

Lisa Verhelst: “We kunnen doeltreffender differentiëren, onze leerlingen zijn gemotiveerder en hun welbevinden stijgt. In een spreekles is het nu makkelijker om een debat of discussie met actieve werkvormen te houden. Vroeger vond ik dat pittig wanneer ik alleen voor de klas stond, met twee lukt het beter. En we verdelen het verbeterwerk van schrijfofdrachten, waardoor we net meer kunnen focussen op deze voor de leerkracht toch wel tijdrovende evaluaties. Doordat we niet

in blokken van 50 minuten lesgeven, winnen we tijd en lopen we meestal voor op ons jaarplan. Die extra tijd zetten we om in leeskwartieren. Elke dag lezen de leerlingen 15 minuten. Wat ze precies lezen maakt niet uit, als ze maar lezen. Op dat moment is er totale rust in de klas, ook wij ontspannen even met een boek of krant. Tot slot gebeuren kijk- en luisteropdrachten nu meer via zelfstandig werk. De leerlingen bekijken een filmpje via een laptop en beantwoorden de vragen. Ze mogen terugspoelen of pauzeren wanneer ze willen.”

“De hamvraag blijft hoe groot de leerwinst op basisvaardigheden is door deze ingrepen in onze manier van lesgeven. We contacteren universiteiten en hogescholen om dit te onderzoeken.”

WELKE VALKUILEN ZIJN ER?

Lisa Verhelst: “Doordat je de leerstof niet in vaste lessen giet, moet je de effectieve lestijd van de verschillende vakken in evenwicht houden. Elke leerkracht moet dus zijn leerdoelen en de tijd die nodig is om die doelen te behalen goed bewaken. Een tweede valkuil is dat wij veel verwachten van onze leerlingen op het vlak van zelfsturend leren. Onze pedagogisch coördinator zei ons vaak: “Opgelet, de prefrontale cortex van onze leerlingen is nog niet ontwikkeld!” Dat klopt, het deel van de hersenen dat je helpt bij plannen, zelfreflectie, discipline ... is gemiddeld pas tussen je 20e en je 25e levensjaar ontwikkeld. Daarom proberen we leerlingen steeds verantwoordelijkheid te geven om de motivatie op te krikken, zonder ze aan hun lot over te laten. Zelfsturing moet je begeleiden.”

“Toch streven wij niet naar de volle 100% individueel werk. Directe instructie en coöperatieve strategieën vormen de rode draad in onze lessen. En soms is leerstof ‘drillen’ gewoon noodzakelijk, bijvoorbeeld bij verenkelen en verdubbelen van medeklinkers.”

5 tips voor duurzaam grenzeloos samenwerken

1. Vertrek vanuit de leerplandoelen: zoek linken in de verschillende leerplannen. Markeer bijvoorbeeld in het leerplan aardrijkskunde de elementen die wijzen op een taalvaardigheid.

2. Zet de noden van de leerling én de leerkracht centraal. Als de leerkracht natuurwetenschappen klaagt over het zwakke schrijfniveau van de antwoorden op het examen, is dit een open deur om er samen aan te werken.

3. Respecteer de expertise van elke collega. Het is nooit de bedoeling dat de ene leerkracht fungeert als hulpje van de ander. De leerkracht Nederlands blijft de expert op het vlak van didactiek en evaluatie, en is geen assistent die de toetsen aardrijkskunde verbetert.

4. Onderwijs krachtig, evalueer valide en samen. Respecteer de kracht van elk vak. Binnen het project zijn de doelen niet ondergeschikt aan die van aardrijkskunde. Hou daar ook in de evaluatie rekening mee en maak goede afspraken over de beoordeling en rapportering.

5. Maak de transfer naar de échte wereld. Waarom moeten we dat leren? Het is een nuttige vraag. Via vakdoorbrekend werken kan je hier makkelijker op inspelen.